МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної
роботи
_____ Слободян С. О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
Political theory and practice

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

тип дисципліни вибіркова

мова викладання українська

Миколаїв – 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* яка входить до переліку дисциплін вибіркового курсу.

«_23_» _травня_ 2023 року. 13 с.

Розробник: *Федоренко М. О., кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* розглянуто на засіданні *кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.*

Протокол №_9_ від «_29_» _травня_ 2023 р.

Завідувач кафедри Олена Щербак

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* розглянуто Методичною комісією *Навчально-наукового гуманітарного інституту*
Протокол №_10_ від «_15_» _червня_ 2023 р.

Голова Олег Бобіна

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* погоджено з навчальним відділом
Начальник відділу Андрій Лабарткава

Робоча програма навчальної дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол №_5_ від «_28_» _червня_ 2023 р.

Голова НМР НУК Євген Трушляков

© НУК, 2023

ЗМІСТ

Вступ 4
1. Опис навчальної дисципліни 5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 5
3. Передумови для вивчення дисципліни 6
4. Очікувані результати навчання 6
5. Програма навчальної дисципліни 6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування 9
7. Форми поточного та підсумкового контролю 9
8. Критерії оцінювання результатів навчання 11
9. Рекомендовані джерела інформації 11

ВСТУП

Анотація

Метою вивчення курсу є детальне знайомство студентів з базовими поняттями науки про виникнення і розвиток політичних теорій і їх впровадження в політичну практику. Формування на основі отриманої інформації політичної культури студентів, як важливої складової частини гуманітарної підготовки майбутніх фахівців. Збагачення студентів знаннями з політичної сфери життєдіяльності людини і суспільства; вироблення у студентів навичок аналізу соціально-політичних процесів в умовах формування громадянського суспільства в Україні, демократичних інститутів і традиції тощо. Курс носить міждисциплінарний характер, використовує сучасні технологій навчання цінуванню та повазі мультикультурності, здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства.

Ключові слова: *громадянське суспільство, держава, політика, політична практика, політична теорія, політичний процес, суспільство.*

Abstract

The purpose of the course is to familiarize students with the basic concepts of science about the emergence and development of political theories and their implementation in political practice. Formation of the political culture of students based on the received information, as an important component of the humanitarian training of future specialists. Enrichment of students with knowledge of the political sphere of life of man and society; development of students' skills in the analysis of socio-political processes in the conditions of the formation of civil society in Ukraine, democratic institutions and traditions, etc. The course has interdisciplinary character; it uses modern technologies to teach appreciation and respect for multiculturalism, the ability to realize their rights and responsibilities as a member of society.

Key words: *civil society, politics, political practice, political process, political theory, society, state.*

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">Для всіх галузей знань</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>3-й</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Електронний адрес РПНД на сайті Університету</td><td rowspan="6">Для всіх спеціальностей</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>6-й</td><td>6-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекцій</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Загальна кількість годин – 150</td><td>30 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семінарські</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6</td><td rowspan="4">Освітній рівень: перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>90 год.</td><td>138 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю: комбінована</td></tr>
</table>

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни *«ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* є детальне знайомство студентів з базовими поняттями науки про виникнення та розвиток політичної теорії і практики, їх впливу на формування політичних інститутів, форм і традицій сучасного політичного життя. Формування на основі отриманих знань політичної культури як важливої складової частини гуманітарної підготовки майбутніх фахівців.

Цілі курсу передбачають формування у студентів відповідно до освітньої програми таких компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність працювати автономно.

ЗК 9. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумов немає.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті опанування курсу «*ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»* студенти мають

знати:

- Історичну ретроспективу розвитку політичної теорії і практики;
- Загальний зміст минулих та сучасних політичних теорії;
- Різновиди політичної практики в Україні і світі;
- Поняття, характерні риси, закономірності та тенденції світового політичного процесу.

уміти:

- Вільно та логічно розмірковувати над політичними сторонами життя суспільства;
- Критично осмислювати, за допомогою набутих політичних знань, сучасне життя України;
- Відстоювати та аргументувати свої погляди на політичні процеси та події;
- Мати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. **Предмет Політична теорія і практика. Контекст політичної теорії і практики в історії Античності, Середніх віків та Нового часу до XIX ст.**

Тема 1. Початок виникнення політичної теорії в епоху Давнього світу

1. Предмет Політична теорія і практика, мета та завдання курсу;
2. Політична теорія і еволюція людини;
3. Політична теорія й політичні інститути;
4. Розвиток цивілізацій Давнього світу;
5. Зародження політичної філософії.

Література: [8] стр. 18-147; [16] стр. 17-19.

Тема 2. Політична теорія і практика давньої Греції і Риму

1. Виникнення міст-полісів в давньої Греції, різноманітність політичних практик, Сократ;
2. Політичні погляди Платона, його «Держава», «Політик» і «Закони»;
3. «Політія» Аристотеля та його оцінка політичних практик того часу;
4. Криза міста-поліса давньої Греції, відособлення як політична практика. Епікурейці і Циніки;
5. Початок теорії світової спільноти. Цицерон і римські юристи.

Література: [8] стр. 148-176; [16] стр. 19-22.

Тема 3. Політичні уяви та практики Середньовіччя та епохі Нового часу

1. Політичні уяви отців церкви Христової. Блаженний Августин і Григорій;
2. Політичні погляди Фоми Аквінського, природа і суспільство;
3. Вплив епохі Відродження на політичну теорію і практику, Ніколо Макіавеллі і його «Державець»;
4. Політичні переконання лідерів протестантської реформації, Мартін Лютер, Кальвін.
5. «Утопія» Томаса Мора, виникнення Утопічного соціалізму;
6. Політична теорія Нового часу. «Левіафан» Томаса Гоббса, Джон Локк і «Два трактати про державне правління»;
7. Шарль Монтеск'є та його принцип розподілу влади.
8. Застосування політичної теорії в практики.

Література: [8] стр. 176-548; [16] стр. 22-29.

Змістовий модуль 2. Політична теорія і практика XIX –XX ст.

Тема 4. Політична теорія і практика XIX ст.

1. Гегель: діалектика й націоналізм;
2. Лібералізм: філософський радикалізм. Бентамова теорія права;
3. Модернізований лібералізм. Джон Стюарт Міль, Герберт Спенсер;
4. Карл Маркс і Фрідріх Енгельс, діалектичний матеріалізм.

Література: [8] стр. 549-692; [16] стр. 29-31.

Тема 5. Політична теорія і практика XX ст.

1. Російський марксизм. Ленінська теорія і революційна практика;
2. Фашизм і націонал-соціалізм. Муссоліні і Гітлер;
3. Сучасні політичні теорії і їх вплив на політичну практику. Збігнев Бжезінський, Самуель Хантінгтон, Юрген Хабермас, Роберт Даль, Ральф Дарендорф;
4. Політична думка України XIX – XX ст.

Література: [8] стр. 693-813; [16] стр. 31-36.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	с	с.р.		л	с	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Предмет Політична теорія і практика. Контекст політичної теорії і практики в історії Античності, Середніх віків та Нового часу до XIX ст.								
Тема 1. Початок виникнення політичної теорії в епоху Давнього світу	30	6	6	18	30		2	28
Тема 2. Політична теорія і практика давньої Греції і Риму	30	6	6	18	30	2		28

Тема 3. Політичні уяви та практики Середньовіччя та епохі Нового часу	30	6	6	18	30	2	2	26
Разом за змістовим модулем 1	90	18	18	54	90	4	4	82
Змістовий модуль 2. Політична теорія і практика XIX –XX ст.								
Тема 4. Політична теорія і практика XIX ст.	30	6	6	18	30		2	28
Тема 5. Політична теорія і практика XX ст.	30	6	6	18	30	2		28
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12	36	60	2	2	56
РАЗОМ ЗА КУРСОМ	150	30	30	90	150	6	6	138

Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Початок виникнення політичної теорії в епоху Давнього світу	6	2
Тема 2. Політична теорія і практика давньої Греції і Риму	6	
Тема 3. Політичні уяви та практики Середньовіччя та епохі Нового часу	6	2
Тема 4. Політична теорія і практика XIX ст.	6	2
Тема 5. Політична теорія і практика XX ст.	6	
Разом	30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – ***2-4год./1 заняття***;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботі 10-20 аркушів А4) – ***мінімум 15 годин на 1 роботу***;
- підготовка до контрольних заходів – (***15-30) год. на 1 захід***.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до семінарів	30	18
2	Практичні завдання	30	60
3	Підготовка до контрольної роботи	30	60
	Разом	90	138

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДІВ ЇХ ДЕМОНСТРУВАННЯ

Набуття здобувачами компетенції забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, лабораторних занять, самостійної роботи студентів та контрольних тестових робіт програмованого типу.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. Історико - порівняльний метод, за його допомогою шляхом зіставлення виявляється загальне й особливе в історичних явищах, досягається пізнання різних історичних ступенів розвитку одного й того самого явища чи різних явищ.
2. Проблемно – хронологічний метод, передбачає розділення широких тем на ряд вужчих, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності.
3. Аналітичний метод, який означає розбирання, розчленування цілого на складові частини, допомагає виокремлювати в об’єкті історичного дослідження такі проблеми, як розвиток економічних і політичних відносин, внутрішньої і зовнішньої політики держави, культурні процеси тощо.

Засобами діагностики результатів навчання та методами їх демонстрування є:

- відповіді на семінарах;
- стандартизовані тести;
- завдання-кейси.

7. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 100 балів.

Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт. Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Відповіді на семінарах	Критерії оцінювання

5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована
0	Студент не дає відповіді
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 25 (5 занять по 5 балів).	

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Завдання-кейси	Критерії оцінювання
11-10	Вичерпне висвітлення обраної проблематики, чіткий виклад матеріалу, ґрунтовний аналіз поданого, використання інформації широкого діапазону, творче оперування матеріалом, робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
9-7	Якісне викладання матеріалу з обраної проблематики з уривчастим аналізом матеріалу, робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
6-4	Систематизований та логічний виклад матеріалу, робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань.
3-1	Часткове структуроване викладення матеріалу, виконана робота не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.
0	Текст і зміст роботи не відповідає темі. Студент не розуміє питання теми.
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 55 балів (5 завдань по 11 балів)	

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь у семінарських заняттях	5х5 бали = 25 балів	5х5 балів = 25 балів
Контрольна робота (тестування)	2х10 бали = 20 балів	2х10 бали = 20 балів
Завдання-кейси	5х11 бали = 55 балів	5х11 бали = 60 балів
Всього	100	100

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ1	Т1	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
		Завдання-кейс	11	Завдання-кейс	11
	Т2	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
		Завдання-кейс	11	Завдання-кейс	11
	Т3	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
		Завдання-кейси	11	Завдання-кейс	11
	ПМК	Тестування	10	Тестування	10
ЗМ2	Т4	Участь у семінарі	5	Завдання-кейс	5
		Завдання-кейс	11	Завдання-кейс	11
	Т5	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
		Завдання-кейс	11	Завдання-кейс	11
	ПМК	Тестування	10	Тестування	10
Сума			100		100

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ: НАУ, 2016. 235 с.
2. Баровська А. В. Міфи щодо європейської інтеграції в офіційному дискурсі ЄС: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2013. 71 с.
3. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
4. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків: ХНТУСГ ім. Петра Василенка, 2017. 179 с.
5. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навчальний посібн. 9-те вид., переробл. і доп. Львів: Львівської комерційної академії, 2015. 370 с.
6. Горбач О., Демчишак Р. Політологія: навч. посіб. Львів: Львів. політехніки, 2016. 259 с.
7. Горлач М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 840 с.
8. Джордж Г. Себайн, Томас Л. Торсон. Історія політичної думки / Пер. з англ. Київ: Основи, 1997. 838 с.
9. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналіт. доп. / Р. В. Балабан та ін.; за ред. О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2013. 371 с.
10. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: «Новий світ – 2000», 2016. 1000 с.
11. Конституція України: станом на 22 січ. 2018 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2018. 70 с.
12. Кривчик Г. Г., Серьогін С. М., Шибко В. Я. Україна в міжнародних організаціях: навч. посіб. Київ: АДЕФ-Україна, 2011. 224 с.
13. Муляр В. І., Загурська-Антонюк В. Ф., Панасюк Н. В. Політологія: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. І. Муляра. Житомир: Волинь, 2015. 154 с.
14. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія: підручник для студ. вищ. закладів освіти. 5-

те вид., стер. Львів: Новий Світ-2000, 2008. 304 с.

15. Політологія: навч. посібник / Є. В. Перегуда та ін. Київ: КНУБА, 2012. 236 с.

16. Політологія: навч. посібник / О. В. Бобіна та ін.; за ред. І. В. Шаповалової. Миколаїв: НУК, 2017. 240 с.

17. Політологія: підручник / В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна, та ін.; за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. 3-тє вид., переробл., допов. К.: Академія, 2013. 567 с.

18. Політологія**:** підручник / за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 416 с.

19. Політологія: підручник / М. П. Требін та ін.; за ред. проф. М. П. Требін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2018. 460 с.

20. Політологія: підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навч. Закладів / Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, В. Я. Зимогляд, Н. П. Осипова. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Ін Юре, 2015. 519 с.

21. Федорчак Т. П. Політологія: метод. вказівки. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2014. 58 с.

Допоміжна література

1. Бахчеванова Н. В., Макуха С. М. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. Харьків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 403 с.

2. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 348 с. URL: http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf (дата звернення 15.11.2013).

3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. О. Міжнародне безпекове середовище: виклики та загрози національній безпеці України: аналіт. доп. / за заг. ред. К. А. Кононенка. Київ: НІСД, 2013. 53 с.

4. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / за ред. В. М. Пічі. 5-тє вид., випр. і допов. Львів: Магнолія, 2014. 303 с.

5. Погорілий Д. Є. Політологія: 100 питань − 100 відповідей: навч. посіб для студ. вищ. навч. закл. Київ: Інкос, 2014. 232с.

6. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2012. 373 с.

7. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. Київ: Ґенеза, 2004. 398 с.

8. Політологія : курс лекцій / уклад. Ю. Г. Осадчий. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 214 с.

9. Політологія. Хрестоматія / упор. В. Г. Кремень, Ю. І. Кулагін, Н. А. Латигіна, В. І. Полуріз та ін. Київ: «Альтерпрес», 2004. 827 с.

10. Практикум з навчальної дисципліни «Політологія»: навч.-практич. посіб. / О. М. Кузь, І. В. Жеребяткова, Д. С. Коротков, О. М. Сахань. Харків: ХНЕУ, 2011. 208 с.

11. Рудич Ф. М. Політологія: підручник для студентів вищих навч. закладів. Київ: Либідь, 2015. 478с.

12. Україна в європейському безпековому просторі: монографія / В. А. Манжола та ін.; за заг. ред. В. В. Копійки. Київ: Київський університет, 2012. 319 с.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Гілея: науковій вісник – http://www.gileya.org.ua/
2. Агенція суспільної інформації – www.asi.org.ua

3. Громадянське суспільство – www.civicua.org
4. Інститут громадянського суспільства – www.csi.org.ua
5. Мережа аналітичних центрів України – www.intellect.org.ua
6. Український незалежний центр політичних досліджень – www.ucipr.kiev.ua

Розробник програми _____ М. О. Федоренко